

Mešlar Francek in njegov brat Peterček.

Fr. Pravda — Jožef Gruden.

V.



konopaskovka je bila slabotnega zdravja. A dasi ni nikoli tako zelo bolehal, so jo vendar nadlegovale razne bolezni. Vsako prehlajenje ji je škodovalo. Ako je stopila v vodo, jo je že trgalo. Presedela je potem doma včasih več dni, preden je zopet lahko hodila. Pa ni nič manj opravljala svojega dela. Pehala se je po stanici, pomivala in prala. Ko je imela skrb za moža in otroka, se ni zmenila za svojo lastno bolehnost. Ni ji bilo do lastnega zdravja, da le otrokoma zasluži za kruhek.

Prej, ko je oče bolehal, se je mati res čez svoje moči ukvarjala. Ponoči ni spala, a čez dan si ni privoščila počitka. Že tedaj je čutila v telesu nenavadno slabost, ali tožiti ni hotela, da ne bi vznemirjala bolnika.

Po očetovi smrti je pa ostala mati z otrokoma sama. Žalost in bolest sta njeno zdravje še bolj izpodkopali. Ali branila se je in se upirala bolezni. Hotela je svoja ljubljena otroka dobro vzgojiti. Zatorej se je ukvarjala neumorno, da bi ju preživila. Nič je ni pripravilo do tega, da bi dala otroka služiti. Rastla bi brez šolskega pouka in lahko bi se popačila na duši, ker sta bila še slaba in nedorastla.

Česar si je mati od srca želela, to ji je Bog dal: sina sta res ušla vsej izprijenosti. Obogatela sta na znanosti, in poštenje jima je bil najdražji zaklad na svetu. Ali mati sama je pa drago plačala, da je tako životarila. Saj je bilo v srečo njej in otrokoma, kar je Bog dopustil. Prepričala se je, kako močno jo ljubita. In to jima je dalo priliko, da sta se v svojem Bogu dopadljivem dejanju utrdila.

Gospodar Nevažil, pri katerem je Konopaskovka delala, je pokladal v vodo lan. Tudi Konopaskovka je stala v reki. Prosila je sicer, da ji ne bi dajal tega dela, ker ga ne zmore, ali prošnja ji ni bila uslišana.

Nevažil je dejal: »Kakšna delavka pa je to, ki se boji vode?«

Vdova je imela pri Nevažilu dober zaslužek. Bala se je priti obenj. Zato je šla in se trudila v vodi do večera.

Mrzlo je bilo. Gospodar in gospodinja sta bila v kožuhih. Konopaskovka se je pa od mraza tresla. Precej, ko je prišla domov, je legla, a ni je segrela ne odeja, ne segreta opeka.

Francek je bdel pri materi. Peterček se je pa šele pozno v noč odpravil spat. Mati je do jutra vzdihovala in tožila.

Še huje ji je bilo. Po životu jo je trgalo, a največ je trpela v nogah. Bolečine so bile vedno hujše. Zdravila, nasvetovana od usmiljenih sosed, niso nič pomagala.

Francek si ni vedel pomagati. Hitel je h gospodu Hvatalu in mu pripovedoval s solzami v očeh o novi nesreči.

Vrli gospod se je družine tudi sedaj usmilil. Žal, bolezen je bila tako huda, da se ni dala odpraviti z zdravili, kakršna je zapisal. Hodil je doktor v Detin več nedelj. Poizkusil je to, poizkusil ono, a naposled uvidel, da v tem slučaju njegova učenost nič ne pomaga.

Konopaskovke ni sicer že nič več bolelo. Notri je bila zdrava. Jedla je in spala, a na noge se kar ni mogla opreti. Kadar se je vzdignila, se je zopet sesedla kakor negodno dete. Če je hotela priti v sobi od ene stene do druge, se je plazila ob klopi. In ako je hotela iz hiše, se je opirala ob berglje. Navadno sta ji pomagala Francek in Peterček, vodeč mater včasih po vasi, da bi tu ali tam pukala perje. Za nobeno drugo delo ni bila. Niti negodnih otrok ni mogla več varovati, če so jo ljudje klicali. Le kadar so spali, je sedela poleg njih, pa jih gledala in zibala.

Nevažil se je Konopaskovke dolgo izogibal. Sama pa tudi ni šla k njemu, ker je ni več klical. Sosedje so mu zamerili, da jo je bil silil v vodo. Vedeti je moral, da je voda zanjo strup. Govorili so o tem in menili, da bi ji on moral pomagati. Ker se pa ni nič zmenil, so se ljudje sami potegnili zanjo. Jemali so jo k sebi in ji pošiljali milodarov.

Tudi Francek je vedel, kdo je materi storil krivico. Jako je bil hud na zlobnega moža. V njegovo hišo še stopiti ni maral. Rajši je krenil po ovinku, da ga ni srečal. Postal mu je tako gorak, da je tudi Peterčku povedal, kaj je naredil materi.

Peterček bi se bil rad maščeval.

Rekel je: »Jaz mu pa tega ne odpustim. Ako hočeš, ga počakava, ko pojde po nasipu. Takrat pa planeva nanj kakor divja. In kot bi trenil, bo v vodi — rad ali nerad.«

Francek je dvomil, da bi se jima dal v vodo vreči, in je bil prepričan, da bi z njim vred še sama padla v tolmun.

To se je zdelo tudi Peterčku mogoče. In kopati se v mrzli vodi na jesen, to ga ni nič kaj mikalo in veselilo.

In prišlo mu je na misel nekaj drugega.

»Kaj misliš, Francek,« ga je vprašal, »ali ne bi šlo, če bi ga s kamenjem — tako kje v gozdu?«

Francek pa tudi tega predloga ni sprejel. Zavrnil ga je, da bo najbolje, ako gresta k njemu in mu očitata, da je mater pahnil v nesrečo.

»No, prav,« je pritegnil Peterček, »ali v hišo ne pojdeva. Poiščeva ga na dvorišču in pustiva vrata za seboj odprta, da bova lahko stekla, če bo treba.«

Ni ostalo pri tem. Ker sta imela navado, da sta vse, kar sta name-ravala, povedala materi, sta ji zaupala tudi to nakano.

Mati jima je resno prepovedala vsako maščevanje. Naročila jima je, naj Nevažila in Nevažilovko vljudno pozdravljata, zatreta v srcu vso jezo in celo molita naj za njiju.

Otroka sta ji morala to obljubiti, dasi sta nekoliko ugovarjala, da to ni morda prav.

»Sovražiti se ne sme,« je povzela mati, pa pristavila: »Hudo mi dé, da tako lahko pozabita nauk in zgled Jezusa Kristusa. Kaj ne vesta njegovih besedi: ‚Jaz pa vam povem, da vsak, ki se jezi na svojega brata, bo kriv sodbe?‘ — Francek, prinesi mi svojo knjižico!«

Francek je prinesel knjižico. Mati je pokazala stran, kjer je stalo napisano, da je jeza izmed sedmih poglavitnih grehov. Francek je to bral in pristavil, kar je napisal sveti Pavel Efežanom: »Vsa bridkost in ves gnev in vsa jeza, tudi vpitje in bogokletstvo naj se odpravi od vas z vso drugo hudobnostjo vred.«

Peterček je zopet povedal, kako je Jezus povračeval svojim sovražnikom, jim izkazoval dobre in molil zanje še na križu.

»Zlata ctroka,« jima je mati dalje govorila. »Nevažil gotovo ni naš sovražnik. Prenaglil se je, ne smemo ga hudo soditi. In če bi vama kdo res nalašč storil krivico, prosim vaju, ne maščujta se in ne povračujta hudega s hudim, temuč z dobrim. Če ne bosta tako delala, ne bom uverjena, da umejeta in ljubita našega Odrešenika.

Dečka sta se sramovala, pa pokleknila in molila za Nevažila, ki je bil kriv materine bolezni.

VI.

Francek in Peterček še nista bila odmolila svoje molitve za Nevažila, ko so se odprla vrata in je sam Nevažil stopil v hišo.

Dečka sta se ustrašila ter zvedavo pogledala vanj, kaj neki išče pri njih. Sicer sta še klečala, ali nič več nista naglas molila.

Konopaskovka je Nevažila prijazno pozdravila. Ta ji je podal roko, ona pa jo je potresla, rekoč: »Že dolgo se nisva videla, kako pa kaj?«

»No, meni se ne godi slabo,« je odgovoril Nevažil, »ali imate bolečine?«

»Hvala Bogu,« je dejala Konopaskovka, »zdaj je že dobro, samo da bi mi noge malo bolje služile!«

»Draga žena,« je zavzdihnil Nevažil, »sam Bog ve, kaj bi jaz dal, da bi mogli hoditi. Ne verjamete mi ne, kako me boli, da sem vas pahnil v to nesrečo. Se jezite name, kaj ne?«

»Nikakor ne,« mu dé Konopaskovka, »ako bi se spodobilo, bi vam dala trden dokaz za to.«

Nevažil ga je želel slišati.

Dolgo se je obotavljala Konopaskovka, naposled pa je vendar rekla, da sta Francek in Peterček ravnokar molila zanj.

To ga je genilo. Solze je imel v očeh. Kar izpregovoriti ni mogel.

Dečka sta se sramovala, da sta bila izdana, vstala sta in bojazljivo sedla na klop.

Ni jima škodovalo, da sta slišala, kako je Nevažil prosil mater za odpuščenje.

Rekel je: »Že večkrat sem bil namenjen k vam, a bal sem se, da mi boste očitali, kar sem zakrivil, pa sem se vselej vrnil. A vse ni nič

ponačalo. Noč in dan ste mi bili v mislih. Danes me je pa takó vleklo k vam, da sem se odločil, naj bo že tako ali tako.«

Konopaskovka ga je še enkrat zagotovila, da ni jezna nanj. Pa še opravičevala ga je, češ, da gotovo takrat ni delal iz slabega namena.

Ali on ni hotel biti brez krivde. Štel si je za svojo dolžnost, poravnati ženi krivico.

Konopaskovka ga je prosila, naj si ne dela skrbi, češ, da se je vdala v vse, kar jo je zadelo.

»Samo za ta dva mi je,« je vzdihnila in pokazala na Francka in na Peterčka. »Ne morem ju nadzirati, varuj ju Bog, da bi se mi ne izpridila. Rada bi ju dobro vzgojila. Predvsem mi je do tega, da bi ne zanemarjala šole.«

»Pomagati vam hočem v tem,« reče Nevažil. »K nam pridite v tisto malo sobo zadaj iz veže. Moj rajni oče so jo imeli. Zdaj je prazna. Rad vam jo prepustim — prav zastonj.«

Konopaskovka je z veseljem sprejela ponudbo. Stanarine res ni mogla plačevati. Sicer je bilo le nekaj goldinarjev, ali kako bi, ko je bilo komaj za živež in druge potrebe. Težak kamen se ji je odvalil od srca. Zahvalila se je Nevažilu za njegovo dobroto in mu obljubila, da bo že delala, da mu povrne.

Nevažil pa tega ni dovolil in je rekel: »Kadar mi boste delali, vas bom plačal. Imeli boste hrano, pa otroka tudi, ko bi jima kdaj manjkalo kruha za v šolo.«

To je ubogo mater zares utešilo. Tudi dečka sta bila vesela. Hvaležno sta zrla na Nevažila. Ko je odhajal, sta skočila s klopi, pa mu poljubila roko.

Domenili so se, da se Konopaskovka čez štirinajst dni preseli k Nevažilovim. Do tedaj je hotel on dati popraviti okna in peč. Konopaskovka se je hotela pobotati s svojim gospodarjem, kakor se je spodobilo.

Bili so zopet sami.

Mati je rekla: »Bog je blagoslovil vajino molitev, otroka. Zdaj imamo dobrega prijatelja, ki bi ga bila vidva skoraj naredila za našega sovražnika, če bi se bila maščevala.«

To je tudi Peterček razumel.

Priznal je materi, da ne čuti več jeze na Nevažila in da ga hoče ljubiti kakor očeta.

Francku je pa zaupal še druge reči.

Pravil mu je, ko sta šla v gozd: »Prav, da je bil pri nas. Dasi sem zanj molil, vendar je bilo v meni do njega še nekoliko jeze.«

»Mislila sva,« je dejal Francek, »da ne bo priznal krivde. Zdaj pa vemo, da bi jo rad popravil. To naju je nagnilo k ljubezni.«

»Jaz bom pa tudi njegove otroke rad imel,« se je pohvalil Peterček. »Dokler sem črtil očeta, tudi njegovih otrok nisem maral.«

»Pa jim morda nisi kaj prizadel?« je vprašal Francek.

»O nič, nič,« je odgovoril Peterček, »ali komaj sem se premagoval, da nisem manjšega nabunkal.«

»Kaj takega pa vendar ne!« mu zapreti brat.

»Vesel sem, da ga nisem!« odkritosrčno pritegne deček. »To mi je samo na misel prišlo. Nevažila bi ne bil zmoget, ali njegovega fantka sem pa že tolikrat vrgel, seveda samo v šali; zato sem ga menil zagnati tudi zares.«

»Ali spoznaš, da bi bilo to grdo in nespametno?« vpraša Francek.

»O pripoznam,« dé Peterček. »Sin ne more nič za to. Nič žalega ni storil ne meni, ne materi. Pa če bi nama tudi bil, zdaj se ne bi več maščeval nad njim.«

»Tudi jaz mislim tako,« pritrdi Francek, pa pristavi: »Nevažilovim morava izkazovati ljubezen, kadar bomo pri njih, in otrokom ne bova nikdar v misel vzela, da so se mati pri njih prehladili.«

In tako je bilo. Ko so se preselili Konopaskovi k Nevažilovim, sta bila otroka vljudna in prijazna. Ubogala sta gospodarja, se dobro razumela z njegovimi otroki in se za vsako dobroto zahvalila. V šolo sta hodila brez ovir. Po šoli sta delala metlice in metle, a v četrtke sta jih prodajala.

Francek je delal že tudi coklje in škripete. Izrezoval je igrače za otroke, in če je utegnil, je plel košare in sestavljal kletke. Gospodar mu je sam dajal les. Vselej mu je pripeljal iz gozda kakšen pripraven les. Delo je otroka jačilo. Bil je močan. Ako je Peterčka prižl k sebi, se je ta takoj zgrudil na tla in prosil za milost. Cepiti, sekati in nositi težka bremena je mogel kakor kak dorasel. Pa kar si je on natovoril na samokolnico, tega Peterček še premeknil ni.

Vrla brata nista hotela biti nadležna Nevažilovim. Mati si je hrano zaslužila. Otroka sta pa tudi zmeraj naredila toliko, da jim ni manjkalo kruha in krompirja.

Francek pa vendar ni bil povsem zadovoljen in srečen. Vedno je nekaj premišljal, pa otožen je bil. No, Peterček je že opazil, da mu nekaj ni prav.

Vpraša ga nekoč: »Francek, v tla gledaš, pa nič ne govoriš, kaj pa ti je?«

»Meni nič,« je odgovoril Francek, »ali mati nimajo, česar potrebujejo.«

»Česa nimajo?« se začudi Peterček.

»Nimajo,« zatarna Francek, »saj sami pravijo.«

»Kako to?« zmaje Peterček z glavo. »Mati imajo živež in toplo sobo, nič jih ne boli.«

»No, pa imajo še druge potrebe!«

»Kakšne pa?«

»Oj, Peterček, da ti ne pade v glavo! Ne smeš zmeraj misliti le na telo. Mati imajo tudi dušo, in ta sedaj silo trpi.«

»Aha, zdaj pa že vem,« vzklikne Peterček. »Mati ne morejo v cerkev, in to jih boli.«

»Mene bi tudi bolelo,« zatrdi Francek, »če bi toliko časa ne bil pri sveti maši, ne pri pridigi.«

To je tudi Peterček priznal, ali menil je, da materi ne moreta nič pomagati.

Francek je bil pa trdno prepričan, da ji pomoreta, ako ga bo Peterček podpiral.

Peterček mu je svojo pomoč kar obljubil. Radoveden je bil, kako bi bilo mogoče, da bi mati prišli v cerkev.

(Dalje.)



Mladostne sanje.

Trgovec Slokar iz našega trga mi je pripovedoval tole zgodbo: »V mladih letih sem študiral v mestu blizu svojega doma. Dasiravno sem bil od doma reven, so oče na prigovarjanje učiteljev vendar sklenili, da poizkusijo, kako bi šlo, če bi me spravili v mestne šole. Vpisali so me v tretji razred ljudske šole in mi preskrbeli stanovanje pri stari gospodinjji. Hrano sem pa dobival po dvakrat na dan v nekem zavodu. Seveda je bilo to veliko premalo za moja leta, ko človek pri telesnem dozorevanju skoro ne misli na drugo kot na jed.

Kolikokrat sem se v tistih časih spomnil na dom in si poželel vsaj tega, kar je doma ostajalo. Učenje mi ni delalo težav, in tudi veselje sem imel, a kljubtemu sem si vedno želel nazaj domov. Izmed vseh šolskih predmetov pa me je najbolj zanimalo in veselilo risanje. Že v domači šoli sem bil najboljši risar, in gospod učitelj me je večkrat pred drugimi učenci javno pohvalil. Te hvale sem bil neizrečeno vesel in prizadeval sem si, da bi bile moje risbe še popolnejše. Da bom pa tudi v mestu med najboljšimi risarji v razredu, tega si nisem upal misliti. Kako sem bil ponosen in vesel, ko me je tudi tukaj gospod učitelj takoj prve ure pohvalil v pričo vseh. Risal sem od tedaj kar naprej. V šoli med odmori, pa tudi med poukom pod klopio, doma o prostem času in tudi ob urah, ko bi se bil moral učiti. Prerisaval sem vse različne podobe in bil neizrečeno vesel, če se mi je slika posrečila. Najrajši sem prebiral življenjepise slavnih slikarjev. Hotel in želel sem na vsak način postati tudi tako slaven, da se bodo tudi o meni pisale knjige.

Po dovršeni ljudski šoli sem vstopil v gimnazijo, dasiravno bi bil šel rajši v realko, ker se je tam poučevalo tudi risanje. Pa oče se niso ozirali na te moje želje. Svoje veselje do risanja sem ohranil tudi v gimnaziji in ves svoj prosti čas sem uporabil za to. V gimnaziji sem našel sošolca, ki je imel enako veselje do risanja in enake načrte kot jaz: postati kdaj slaven slikar.